

Sygn. akt III AUz 83/14

POSTANOWIENIE

Dnia 26 maja 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Iwona Krzeczowska - Lasoń (spr.)

Sędziowie: SA Małgorzata Gerszewska

SA Aleksandra Urban

po rozpoznaniu w dniu 26 maja 2014 r. w Gdańsku na posiedzeniu niejawnym

sprawy B. T.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

o dodatek pielęgnacyjny

na skutek zażalenia pozwanego

od postanowienia Sądu Okręgowego w Bydgoszczy - VI Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 25 lutego 2014 r., sygn. akt VI U 1439/13

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie.

Sygn. akt III AUz 83/14

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 25 lutego 2014 r., sygn. akt VI U 1439/13 Sąd Okręgowy w Bydgoszczy - VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił wniosek organu rentowego o doręczeniu mu odpisu wyroku z dnia 3 grudnia 2013 r. wraz z uzasadnieniem, ponieważ został on złożony przez osobę nieuprawnioną. Pełnomocnikiem organu rentowego została radca prawny B. P.. Jednak zarówno pismo procesowe - odpowiedź na odwołanie, jak i wniosek o doręczenie odpisu wyroku Sądu wraz z uzasadnieniem, sporządziła specjalista E. C., na podstawie pełnomocnictwa udzielonego jej przez radcę prawnego B. P.. Zdaniem Sądu I instancji zgodnie z art. 91 pkt 3 k.p.c., ustanowiony w sprawie pełnomocnik organu rentowego w osobie radcy prawnego B. P. nie mógł udzielić pełnomocnictwa nikomu innemu, jak tylko adwokatowi, względnie radcy prawnemu, którym nie jest E. C..

Zażalenie na postanowienie wniósł pozwany wnosząc o jego uchylenie. Organ rentowy podniósł, że wniosek o uzasadnienie wyroku złożony został przez pracownika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. E. C., który może być pełnomocnikiem procesowym (art. 87 § 2 k.p.c.). E. C. sporządziła i podpisała odpowiedź na odwołanie, do której dołączony został dla niej ciąg pełnomocnictw i na tym etapie postępowania Sąd nie zakwestionował nienależytego jej umocowania do występowania w sprawie. Tym samym dopuścił ją jako pełnomocnika procesowego i dopiero na etapie złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia wyroku i jego doręczenie Sąd zakwestionował udział E. C. w postępowaniu jako pełnomocnika organu rentowego. Skarżący podniósł, że skoro Sąd dostrzec uchybienie

formalne w postaci braku właściwego pełnomocnictwa dla E. C. - pracownika pozwanego, to winien był wezwać o uzupełnienie braków formalnych w powyższym zakresie.

Wnioskodawczyni w odpowiedzi na zażalenie wniosła o jego oddalenie i zasądzenie od pozwanego na jej rzecz kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zażalenie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. zasługuje na uwzględnienie w sposób skutkujący uchynieniem zaskarżonego postanowienia.

Na wstępie wskazać należy, że zgodnie z art. 328 § 1 k.p.c., uzasadnienie wyroku sądu pierwszej instancji sporządza się na żądanie strony, zgłoszone w terminie tygodniowym od dnia ogłoszenia sentencji wyroku, a w wypadku, o którym mowa w art. 327 § 2 - od dnia doręczenia sentencji wyroku.

Strony i ich organy lub przedstawiciele ustawowi mogą działać przed sądem osobiście lub przez pełnomocników (art. 86 k.p.c.).

Zgodnie z art. 87 § 1 k.p.c. pełnomocnikiem może być adwokat lub radca prawny, a w sprawach własności przemysłowej także rzecznik patentowy, a ponadto osoba sprawująca zarząd majątkiem lub interesami strony oraz osoba pozostająca ze stroną w stałym stosunku zlecenia, jeżeli przedmiot sprawy wchodzi w zakres tego zlecenia, współuczestnik sporu, jak również rodzice, małżonek, rodzeństwo lub zstępni strony oraz osoby pozostające ze stroną w stosunku przysposobienia. Natomiast art. 87 § 2 k.p.c. stanowi, że pełnomocnikiem osoby prawnej lub przedsiębiorcy, w tym nieposiadającego osobowości prawnej, może być również pracownik tej jednostki albo jej organu nadrzędnego. Z kolei samo pełnomocnictwo może być albo procesowe - bądź to ogólne, bądź do prowadzenia poszczególnych spraw - albo do niektórych tylko czynności procesowych (art. 88 k.p.c.).

Zgodnie z art. 91 pkt 3 k.p.c. pełnomocnictwo procesowe obejmuje z samego prawa umocowanie do udzielenia dalszego pełnomocnictwa procesowego adwokatowi lub radcy prawnemu, przy czym przepisy ustaw korporacyjnych uzupełniają ten przepis. W ustawie z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o advokaturze (Dz.U. z 2009 r., Nr 146, poz. 1188 ze zm.) art. 25 ust. 3 wskazuje, że w przypadku gdy adwokat prowadzący sprawę nie może wziąć osobiście udziału w rozprawie lub wykonać osobiście poszczególnych czynności w sprawie, może udzielić substytucji innemu adwokatowi. Natomiast w ustawie z dnia 6 lipca 1982 r.

o radcach prawnych (t.j. Dz.U. z 2010 r., Nr 10, poz. 65 ze zm.) możliwość substytucji uregulowano w art. 21, według którego radca prawny mógł udzielić dalszego pełnomocnictwa (substytucji) innemu radcy prawnemu, adwokatowi, prawnikowi zagranicznemu wykonującemu stałą praktykę w zakresie wynikającym z ustawy o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej.

Pełnomocnictwo procesowe udzielone adwokatowi obejmuje z mocy prawa umocowanie do udzielenia dalszego pełnomocnictwa procesowego adwokatowi lub radcy prawnemu. Brak jest podstaw prawnych do rozszerzenia substytucji na inne osoby (wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 5 października 2006 r., I GSK 2767/05, LEX nr 276717).

W judykaturze panuje utrwalony pogląd, że pracownik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych niebędący radcą prawnym, zatrudniony w oddziale Zakładu, może być pełnomocnikiem tego oddziału w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych

(art. 87 § 2 zdanie 1 k.p.c.) (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2009 r., I UK 24/09, LEX nr 518167; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2012 r., III UZP 3/11, OSNP 2012/15-16/197; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2012 r., I UZ 65/11, OSNP 2013/7-8/99; wyrok z dnia 2 października 2012 r., II UK 58/12, LEX nr 1243035) oraz że prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych jest uprawniony do udzielenia pełnomocnictwa procesowego do wniesienia kasacji radcy prawnemu niebędącemu pracownikiem organu rentowego (jednostki organizacyjnej ZUS), w którego imieniu kasacja ma być wniesiona (art. 66 ust. 4 w związku z art. 73 ustawy z

dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 1442 ze zm.) (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 sierpnia 2005 r., II UZ 48/05, OSNP 2006/11-12/196).

Skarżący uważa, że E. C. legitymowała się statusem pracownika pozwanego, wobec czego mogła być pełnomocnikiem procesowym pozwanego. W zażaleniu pozwany nie negował, że E. C. nie została prawidłowo umocowana do reprezentowania pozwanego w niniejszej sprawie.

W aktach sprawy znajdują się dokumenty pełnomocnictwa złożone przez E. C. do odpowiedzi na odwołanie:

- nr (...) z dnia 27 stycznia 2011 r. Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, który upoważnił S. W., dyrektora Oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w R. do reprezentowania pozwanego w postępowaniu przed sądami powszechnymi oraz Sądem Najwyższym w sprawach wymienionych w punkcie pierwszym pełnomocnictwa z prawem udzielania dalszych pełnomocnictw pracownikom oddziału (k. 13 a.s.),

- nr (...) z dnia 16 grudnia 2011 r. S. W. Dyrektora Oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w R., który upoważnił B. P. radcę prawnego oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w R. do reprezentowania m.in. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w postępowaniu przed sądami powszechnymi w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych z zastrzeżeniem, że to pełnomocnictwo obejmuje umocowanie do udzielania dalszych pełnomocnictw pracownikom oddziału (k. 12 a.s.),

- z dnia 24 kwietnia 2011 r. B. P. radcy prawnego, która umocowała pracowników ZUS Oddział w R. – m.in. E. C. do reprezentowania ww. pozwanego przed sądami powszechnymi w sprawie z wniosku B. T. o dodatek pielęgnacyjny (k. 11 a.s.).

Sąd Okręgowy nie sprzeciwił się udziałowi E. C. w charakterze pełnomocnika procesowego i nie kwestionował jej umocowania. Co prawda wezwał pełnomocnika radcę prawnego B. P. do podpisania odpowiedzi na odwołanie w terminie 7 dni, określając nieprawidłowy rygor, który znajdowałby zastosowanie w razie niedopełnienia czynności w wyznaczonym terminie w postaci "pominięcia czynności dokonanych przez osobę uprawnioną". W odpowiedzi na to zobowiązanie E. C. złożyła podpisaną przez siebie odpowiedź na odwołanie. Do ogłoszenia wyroku Sąd Okręgowy nie zakwestionował prawidłowości (dwukrotnego) złożenia przez E. C. odpowiedzi na odwołanie oraz jej umocowania do reprezentowania pozwanego. Wątpliwości co do umocowania E. C. powstały dopiero po złożeniu przez nią wniosku o doręczenie uzasadnienia wyroku. Sąd Okręgowy wówczas oddalił wniosek pozwanego o uzasadnienie wyroku.

Zasadniczy problem wymagający rozważenia w przedstawionej sytuacji procesowej dotyczy tego, czy pozwany był reprezentowany przez osobę E. C. (stanowisko służbowe wskazane na imiennej pieczęcie - specjalista) niemającą zdolności postulacyjnej (niemogącą występować w roli pełnomocnika), czy też reprezentujący pozwanego pełnomocnik E. C. wprawdzie posiadała taką zdolność, a "tylko" jej nie wykazała w prawidłowy sposób.

Udzielając odpowiedzi należy przede wszystkim odwołać się do wskazanych na wstępie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego normujące charakter pełnomocnictwa i jego zakres (art. 86, 87 § 1, 88 i 91 pkt 3 k.p.c.).

Treść pełnomocnictwa udzielonego przez radcę prawnego B. P. pracownikom ZUS Oddział w R. nie wskazuje jednoznacznie na udzielenie substytucji (pełnomocnictwa substytucyjnego). Przedłożone przez E. C. pełnomocnictwo miało charakter pełnomocnictwa procesowego szczególnego, tj. do prowadzenia konkretnej sprawy "z wniosku B. T. o dodatek pielęgnacyjny" przed sądami powszechnymi.

Sąd Apelacyjny stanął na stanowisku, że E. C., pracownik pozwanego niebędąca radcą prawnym, mogłaby reprezentować organ rentowy tylko na podstawie pełnomocnictwa udzielonego przez Dyrektora Oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w R.. Nie może być natomiast pełnomocnikiem substytucyjnym radcy prawnego B. P., ponieważ regulacje rangi ustawowej – kodeks postępowania cywilnego – zezwalają na ustanowienie substytutu jedynie w osobie adwokata lub radcy prawnemu, a nie pracownika organu rentowego. Nie zmienia tego stanowiska Sądu II instancji zapis w § 2 ust. 2 pkt 1 załącznika do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 13 stycznia

2011 r. w sprawie nadania statutu Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2011 r., Nr 18, poz. 93), który stanowi, że prezes Zakładu może upoważnić: pracowników Zakładu i inne osoby do reprezentowania Zakładu w określonym przez niego zakresie, z prawem udzielenia dalszych pełnomocnictw. Jest to regulacja prawna o charakterze wykonawczym niższego rzędu i nie może zmierzać do obejścia przepisów prawa ustanowionych w akcie wyższego rzędu, jakim jest ustawa – kodeks postępowania cywilnego. Pomimo, że pełnomocnictwo nr (...) udzielone radcy prawnemu B. P. przez Dyrektora Oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w R. zawierało zapis, że obejmuje ono umocowanie do udzielania dalszych pełnomocnictw pracownikom oddziału, to na gruncie postępowania sądowego udzielenie pełnomocnictwa procesowego substytucyjnego pracownikowi pozwanego E. C. przez B. P. byłoby niezgodne z treścią art. 91 pkt 3 k.p.c.

Zatem co do zasady Sąd II instancji podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, że radca prawny B. P. nie mogła udzielić pełnomocnictwa E. C. - pracownikowi organu rentowego.

Pomimo, że Sąd Okręgowy nie ustalił, czy E. C. występowała w tej sprawie jako samodzielny pełnomocnik, czy jako substytut pełnomocnika głównego, to jej podpis złożony z przekroczeniem umocowania ustawowego nie może zostać uznany za podpis osoby, która w ogóle nie może być pełnomocnikiem. Taka sytuacja oznaczała w rzeczywistości, że wniosek o uzasadnienie wyroku w ogóle nie został podpisany przez uprawnioną osobę, tj. należycie umocowanego pełnomocnika procesowego.

W związku z tym skarżący trafnie zarzucił Sądowi Apelacyjnemu naruszenie przepisów art. 130 § 1 k.p.c. i art. 126 § 3 k.p.c., ponieważ przed ewentualnym oddaleniem wniosku uzasadnione było wystosowanie do pozwanego wezwania do jego uzupełnienia przez jego podpisanie przez należycie umocowanego przedstawiciela, w szczególności pełnomocnika procesowego w osobie ustanowionego radcy prawnego lub pracownika, legitymującego się pełnomocnictwem udzielonym przez Dyrektora Oddziału ZUS w R.. W konsekwencji w obecnym stanie niniejszej sprawy zaakceptować można także takie rozwiązanie, które polega na wykazaniu przez skarżącego, że E. C., która faktycznie podpisała wniosek o uzasadnienie w jego imieniu, w rzeczywistości posiadała inne - oprócz pełnomocnictwa udzielonego przez radcę prawnego B. P. - źródło umocowania, które może stanowić skuteczną podstawę reprezentowania strony pozwanej, a tym samym podpisania wniesionej w jego imieniu wniosku.

Ponieważ Sąd Okręgowy wadliwie zaniechał dokonania powyższego wezwania, zaakceptować należy powołanie się na taką okoliczność i jej wykazanie dopiero na etapie postępowania zażaleniowego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w opisanej sytuacji doszło do naruszenia art. 328 k.p.c. w związku z art. 130 § 1 k.p.c. i art. 126 § 3 k.p.c. wskutek nieuzasadnionego oddalenia wniosku o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wydanego w sprawie, gdyż w tym należało uprzednio wezwać stronę pozwaną do uzupełnienia stwierdzonego braku należytego umocowania, a tym samym za dopuszczalne uznać należy późniejsze dołączenie dokumentu, potwierdzającego istnienie prawidłowego pełnomocnictwa.

Z powyższych względów zaskarżone postanowienie należało uchylić w oparciu o art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z 397 § 2 k.p.c., o czym Sąd II instancji orzekł w sentencji postanowienia.

Zgodnie z art. 108 § 1 k.p.c. sąd rozstrzyga o kosztach procesu w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w instancji. W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że przez orzeczenie kończące postępowanie w sprawie w danej instancji należy rozumieć wyrok (postanowienie co do istoty sprawy w postępowaniu nieprocesowym) albo inne orzeczenia, które trwale zamyka drogę do wydania wyroku (por. m.in. uchwałę z dnia 24 stycznia 2007 r., III CZP 124/06, OSNC 2007/6 poz. 91 oraz postanowienie z dnia 24 kwietnia 2012 r., I CZ 32/12, nie publ.). Przyjmuje się także, że chodzi tutaj o orzeczenie całkowicie kończące sprawę w danej instancji, a zatem o wyrok końcowy lub postanowienie o umorzeniu postępowania w całości lub odrzuceniu pozwu (odwołania) w całości, ponieważ dopiero takie orzeczenie pozwala na prawidłowe ustalenie wyniku sprawy, który z kolei w myśl art. 98 § 1 k.p.c. stanowi co do zasady podstawę rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów procesu.

Biorąc powyższe pod uwagę uznać należy, że postanowienie Sądu Okręgowego w przedmiocie oddalenia wniosku o doręczenie odpisu wyroku z uzasadnieniem nie stanowi postanowienia kończącego sprawę w instancji, gdyż nie rozstrzyga o całości postępowania, ani o jego meritum i z tego względu brak było podstaw do odpowiedniego - w myśl art. 397 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. - stosowania w postępowaniu zażaleniowym przez Sąd Apelacyjny przepisu art. 108 § 1 k.p.c. i orzekania o kosztach tego postępowania przed zakończeniem sprawy w całości w pierwszej instancji.